

Dr. Harsányi András (1914–1966); Baráth Béla: Martonfalvi György munkásságának jelentősége...

A Debreceni Teológiai Egyetem Harsányi Alapítványának Kiadványai, Debrecen, 2000.

Új művelődéstörténeti sorozattal gazdagodott a hazai szakirodalom. *Dr. Harsányi András* – aki a debreceni teológiai egyetem díszdoktora, egyháztörténeti szakíró, az amerikai magyar református egyház püspöke volt – halála után családja alapítványt hozott létre (1997).

Az alapítvány célja: teológus hallgatók és fiatal lelkészek egyház (iskola) történeti kutatásainak támogatása, a publikálás segítése. Az alapítvány kiadványsorozatának első két száma (2000 augusztus végén) jelent meg.

Az első *Harsányi András* (*Harsányi Zsolt* író és *Orbán Ilona* zongoraművész fia) életét és munkásságát, valamint az alapítványt mutatja be. *Harsányi* a debreceni református főgimnáziumban érettségizett, majd a *Pázmány Péter* Tudományegyetem filozófiai fakultásán szerzett doktori fokozatot. A teológiát Debrecenben végezte. 1939 és 1944 között a Széchenyi Könyvtár munkatársa, majd a miniszterelnöki hivatal sajtóelőadója. A háború után az Egyházak Világtanácsa alkalmazottjaként a menekültek segítségén fáradozott. 1957-től az amerikai magyar reformátusok lelkésze, esperese, majd 1986-tól püspöke. Korrekt kapcsolatot tartott a magyar társadalom és az egyház vezetőivel. Kutatómunkájában a domokosrend történetének és *Károli Gáspár* munkásságának kibontásában jeleskedett. A kötet szerzői *Adorján István, Aranyos Zoltán, Baráth Béla, Barcza József, Hámos Ottó* és *Török István*.

A második kiadvány új adatokkal és felvetésekkel gazdagítja a magyar iskolatörténetet. Szerzője a debreceni teológiai egyetem fiatal tanársegéde.

Martonfalvi György szerepét, jelentőségét a szerző meghatározónak nevezi a magyar iskolatörténetben. Ugyanis Debrecen hatása az 1660-as években – Várad és Patak elvesztése után – megnőtt. A Franekerben doktori fokozatot szerzett *Martonfalvi* törekedett az oktatás megújítására. Tankönyveit a magyar viszonyokhoz igazította, előadásaiiba megkísérelte a magyar nyelvet is bevonni. Ő volt *Amesius* egyik legszorgalmasabb népszerűsítője.

A szerző szerint különösen figyelemreméltó volt az a törekvése, hogy a nehéz időkben is mindent megtett a külhoni tanulás elősegítéséért. E célból külön pénzalapot szervezett. Fejedelmi, főúri támogatókat keresett és talált „jókedvű adakozókat” a tehetős polgárok között is.

A tanulmányból megtudjuk, hogy a *Bursa Sacra* jóvoltából hamarosan ugrásszerűen megnőtt a nyugat-európai egyetemeken tanulók száma. Ezeknek több mint fele *Martonfalvi* tanítvány volt. Közülük 5 püspök, 14 esperes, 3 teológiai, 1–1 pedig bölcsész és orvos doktor lett. Debreceni és pápai tanárgenerációk gazdagíthaták ismereteiket *Martonfalvi* áldásos tevékenysége nyomán.

A hazatértek bizonyos összeget befizettek a pénztárba, ezzel a pénzalap önmagát újjáteremtő lett, s a peregrináció folytonosságát biztosította.

Baráth Béla a *Martonfalvi*-kutatást újabb ötletekkel, felvetésekkel segíti. A református egyház debreceni nagykönyvtárában őrzött *Bursa sacra* jegyző- és pénztárkönyvét – amelyben *Martonfalvi* kézírása és pecsétje is látható – a későbbiekben közölni kívánja.

A debreceni teológiai egyetem *Dr. Harsányi András* alapítványának kiadványsorozata dicséretes. Kitűnően szolgálhatja az új lelkészek kutatói ambícióinak kiteljesítését, a hazai egyház-iskolatörténeti irodalom további gyarapodását.

A kötetek értékét növeli a szép tipográfia, a gondos tagoltság, a gazdag jegyzet- és irodalmi apparátus, s a mellékletek forrásközlései.

Varga Gábor